

MICHALIČKOVÁ, M. - KRUPOVÁ, Z. – KRUPA, E. – TOMKA, J.: *Ekonomika odchovu teliat a jalovic v roku 2011: Volatilita cien a drahý odchov teliat*. In: *AGROmagazín*, 14, 2012, č. 11, s. 12-13, ISSN 1335-2261.

Ekonomika odchovu teliat a jalovic v roku 2011: volatilita cien a drahý odchov teliat

Zvyšovanie cien vstupov v roku 2011 sa premietlo do všetkých kategórií dobytká. Odchov teliat nebol výnimkou. Čo malo výraznejší vplyv na jeho rentabilitu v roku 2011: náklady, cena alebo úžitkovosť? Odpoveď sa nachádza vo výsledkoch hospodárenia jednotlivých kategórií odchovu v analyzovanom súbore 27 chovateľov.

Drahý odchov teliat

Medziročný rast nastal vo väčšine nákladových položiek odchovu teliat, výnimkou boli len odpisy (-31%), výrobná réžia (-5%) a mzdy (-1%). Chyba, či realita? Pozrime sa na to po poriadku. V odchove teliat vzrástli najmä náklady správnej réžie (+131%), ostatné materiálové náklady (+124%), ostatné priame náklady prvotné (+68%), opravy a udržiavanie (+41%), krmivové náklady (+35% krmivá vlastné, +27% krmivá nakúpené) a ostatné priame náklady druhotné (+13%). Náklady na KD teliat tak dosiahli úroveň 2,766 € (+30%). Situácia sa skomplikovala, keď priemerný denný prírastok teliat medziročne poklesol na úroveň 688 g (-12%). Teľatá boli jedinou kategóriou odchovu v dojenej populácii dobytká, kde nastal pokles úžitkovosti. Tento faktor ovplyvnil aj náklady na kg prírastku (4,023 €, t. j. +45%) ako aj náklady na kg živej hmotnosti (2,881 €, t. j. +27%). Pozitívnym smerom sa vyvíjala realizačná cena, ktorá bola na úrovni 2,272 € (+24%). Výsledok hospodárenia tak dosiahol hodnotou -0,609 € na kg ž. hm, t. j. strata v odchove teliat sa medziročne prehĺbila o 43%. Finálnym ukazovateľom odchovu teliat sú náklady na odchov 6 mesačného teľaťa a jeho hmotnosť. Po zápočte nákladov na živonarodené teľa (58,089 €) boli tieto náklady vo výške 555,919 € (medziročne +31%) pri priemernej ž.hm. teľaťa 159 kg (-9%). Kalkulácie nákladov odchovu teliat v sledovanom súbore chovateľov sú uvedené v tabuľke 1 a doplnkové produkčno-ekonomické parametre v tabuľke 2.

Jalovice: miernejší rast nákladov vs. pokles cien

Pozitívom v odchove jalovic bol fakt, že medziročný rast nákladovosti nebol taký výrazný ako v odchove teliat. Najvýznamnejšie zmeny nastali v nákladových položkách správna réžia (+73%), ostatné priame náklady druhotné (+39%), výrobná réžia (+32%), ostatné materiálové náklady, ostatné priame náklady prvotné (+28%), krmivá vlastné (+9%) a mzdové náklady (+8%). Pokles nákladov bol zaznamenaný len pri položkách opravy a udržiavanie (-87%), odpisy dlhodobého majetku (-48%) a krmivá nakúpené (-34%). Náklady na KD tak dosiahli hodnotu 2,134 € (+12%). Pozitívom bol aj medziročný rast priemerného denného prírastku jalovic v odchove na 630 g (+6%), čo tlmilo rast nákladov na kg prírastku (3,387 €, resp. +5%). Vplyvom uvedených skutočností a drahého odchovu teliat dosiahli náklady na kg ž. hm. úroveň 3,592 € (+18%). Pri jaloviciach sme ako u jedinej kategórie odchovu dojenej populácie zaznamenali pokles realizačnej ceny, a to o 33% na 1,147 € za kg ž. hm. V súčinnosti s nižšou realizačnou cenou bol teda v roku 2011 dosiahnutý výsledok hospodárenia -2,445 € za kg ž. hm (medziročné prehĺbenie straty o 81%). Celkové náklady na odchov jalovice od jej narodenia do preradenia medzi VTJ boli v priemere 1687,230 € (medziročne +8%). Pre porovnanie, náklady na odchov jalovičky s hmotnosťou 500 kg (dospelé zviera) boli v roku 2011 vo výške 1825,605 € (+49%). Kalkulácie nákladov odchovu jalovic v analyzovanom súbore chovateľov sú uvedené v tabuľke 1 a doplnkové produkčno-ekonomické parametre v tabuľke 2.

Vysokoteľné jalovice – najnižší rast nákladov

Rast nákladov sa nevyhol ani kategórii vysokoteľných jalovíc. Náklady na KD dosiahli hodnotu 2,746 €, čo je však „len“ o 6% viac ako v predchádzajúcom roku. Medziročný nárast bol evidentný v správnej réžii (+69%), ostatných materiálových nákladoch (+43%), ostatných priamych nákladoch druhotných (+33%), ostatných priamych nákladoch prvotných (+16%), nákladoch na opravy a udržiavanie (+8%) a pri krmivách vlastných (+2%). Naopak, pokles bol zaznamenaný iba pri nákladových položkách odpisov dlhodobého majetku (-76%) a pri mzdových nákladoch (-11%). Náklady na 150 kŕmnych dní vysokoteľnej jalovice tak dosiahli hodnotu 393,735 € (+57%). Kalkulácie nákladov VTJ sledovaného súboru chovateľov sú uvedené v tabuľke 1 a doplnkové produkčno-ekonomické parametre v tabuľke 2.

Vyrobená prvôstka vs. odpisy základného stáda

Náklady na vyrobenú prvôstku možno chápať ako vstupnú cenu dospelého zvierat'a, ktorá sa bude v priebehu ďalších rokov premietat' v odpisoch základného stáda. Je teda v záujme chovateľa, aby náklady na vyrobenú prvôstku boli čo najnižšie, samozrejme nie na úkor jej chovnej kondície. V roku 2011 boli náklady na vyrobenú prvôstku vo výške 2080,340 € (+15%). Okrem vyššie spomenutých faktorov, mali na danú výšku nákladov vplyv aj plodnosť zvierat (87% v roku 2010 vs. 96% v roku 2011), ktorá determinovala skorší vek pri prvom otelení v roku 2011 (925 KD v roku 2010 vs. 878 KD v roku 2011). Doplnkové produkčno-ekonomické parametre sú zobrazené v tabuľke 2.

Existujúce rezervy

Variabilita (rozpätie minimálnych a maximálnych hodnôt) v odchove dobytká sa medziročne zvýšila pri všetkých položkách nákladov. Tento stav spôsobili okrem iného aj faktory popísané v článku o ekonomike výroby mlieka (Agromagazín 10/2012). V roku 2011 bolo v odchove zvierat najširšie rozpätie hodnôt nákladov pri krmivách vlastných (3,969 €/KD), ostatných priamych nákladoch druhotných (3,453 €/KD), krmivách nakúpených (1,144 €/KD) a vo výrobnej réžii (0,972 €/KD). Táto vysoká variabilita poukazuje na skryté rezervy (možnosti znižovania) v daných nákladových položkách. Pre racionálny priebeh výrobného procesu preto nie je dôležité ísť len cestou maximálnej produkcie, ale danú produkciu vyrobiť s minimálnymi možnými nákladmi pre dané podmienky podniku.

Pod'akovanie

Tento článok je venovaný pamiatke Ing. Jozefa Daňa, CSc., ako prejav uznania, úcty a vďaky za jeho celoživotnú prácu.

Ekonomický tím CVŽV Nitra vyslovuje veľké pod'akovanie všetkým podnikom za prejavenu dôveru, ochotu a trpezlivosť pri poskytovaní produkčných a ekonomických ukazovateľov chovu dobytká.

Článok bol realizovaný v rámci Rezortného projektu výskumu a vývoja č. 3 a v rámci projektu CEGEZ č. 262201120042, na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a na základe podpory projektu MZE 0002701404.

Monika Michaličková¹, Zuzana Krupová¹, Emil Krupa², Ján Tomka¹

¹CVŽV Nitra, ²VÚŽV Praha

V prípade záujmu o detailnejšie informácie kontaktujte: michalickova@cvzv.sk

Tabuľka č. 1 Kalkulácie nákladov v odchove dobytku v sledovanom súbore chovateľov v roku 2011 (€/KD)

Ukazovateľ	Kategória (počet chovov = 27)					
	Odchov teliat		Odchov jalovíc		Chov VTJ	
	€	%	€	%	€	%
Denná úžitkovosť (g)	688	-	630	-	-	-
Mzdy	0,210	7	0,174	8	0,170	6
Krmivá vlastné	1,092	39	0,942	43	1,176	43
Krmivá nakúpené	0,397	14	0,059	2	0,150	5
Krmivá spolu	1,489	54	1,001	45	1,327	48
OMN ¹	0,133	5	0,050	2	0,063	2
Opravy a udržiavanie	0,062	2	0,007	0	0,019	1
Odpisy dlhodobého majetku	0,088	3	0,058	3	0,024	1
OPNP ²	0,279	10	0,160	7	0,196	7
OPND ³	0,192	7	0,415	19	0,536	20
Výrobná réžia	0,180	6	0,206	9	0,241	9
Správna réžia	0,176	6	0,144	7	0,170	6
Náklady spolu	2,810	100	2,215	100	2,746	100
Vedľajší výrobok	0,044	-	0,081	-	0,121	-
Náklady na krmný deň (KD)	2,766	-	2,134	-	2,625	-
Vlastné náklady na 1 kg prírastku	4,023	-	3,387	-	-	-
Vlastné náklady na 1 kg ž. hm.	2,881	-	3,592	-	-	-
Cena za 1 kg	2,272	-	1,147	-	-	-
Zisk/strata	-0,609	-	-2,445	-	-	-

¹Ostatné materiálové náklady - nakúpené liečivá, dezinfekčné prostriedky, ostatný materiál spotrebovaný v kancelárii, atď., ²Ostatné priame náklady prvotné - náklady na plemenárske a veterinárne výkony, poisťné, elektrickú energiu, sociálne náklady a odvody, ³Ostatné priame náklady druhotné - náklady na vlastnú autodopravu, práce traktorov a iné služby

Tabuľka č. 2 Doplnkové produkčno-ekonomické parametre odchovu v sledovanom súbore chovateľov (n=15, resp. 27) v rokoch 2010-2011

Ukazovateľ	Jednotka	Rok		Zmena 2011/2010	
		2010	2011	+ / -	%
Hmotnosť 6 mesačného teľaťa	kg ž. hm	175	159	-16	-9
Náklady na 6 mesačné teľa	€/ks	424,213	555,919	+131,706	+31
Hmotnosť jalovice pri preradení do VTJ	kg ž. hm.	385	488	+103	+27
Vek jalovice pri preradení do VTJ	krmne dni	775	704	-71	-10
Náklady na odchovanú jalovicu	€/ks	1558,450	1687,230	+128,780	+8
Vek pri prvom otelení	krmne dni	925	878	-47	-5
Plodnosť ¹	%	87	96	9	+10
Náklady na vyrobenú prvôstku	€/ks	1809,280	2080,340	+271,060	+15

¹počet živonarodených teliat na 100 kráv základného stáda (aj prvôstok)